

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

ФАКУЛТЕТ ЗА СПЕЦИЈАЛНУ ЕДУКАЦИЈУ И РЕХАБИЛИТАЦИЈУ

**ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ПОГОДНОСТИ ТЕМЕ, КАНДИДАТА И МЕНТОРА ЗА
ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ**

Тема: " Повезаност социопатолошких појава и психопатологије
адолесцената са структуром личности родитеља и породичним
функционисањем "

Кандидат: др Весна Дуканац, mr sci med. спец психијатар, психотерапеут

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Датум и орган који је именовао комисију: Веће за мастер, специјалистичке и докторске студије Универзитета у Београду, Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију на основу члана 123. став 3. и члана 128. Закона о високом образовању („Сл.гласник Републике Србије“, бр. 76/2005), члана 46. Статута Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију и предлога Већа одељења за превенцију и третман поремећаја понашања, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, на седници одржаној 18.10.2011. године, именovalo је следећу комисију ради оцeне и достављања предложене теме докторске дисертације на сагласност Универзитету у Београду:

Састав комисије:

1. др Бранко Ћорић, ванредни професор Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, Универзитет у Београду, ментор.
2. dr Dragan Švrakić, A Diplomate of the American Board of Psychiatry and Neurology Neuropsychiatrist – University of Belgrade, School of Medicine, Belgrade, Serbia; Department of Psychiatry, Washington University School of Medicine, St. Louis, MO; Visiting Professor, Medical School, Kragujevac, Serbia; Professor, School for Media and Communication, Department of Psychology, Singidunum University, Serbia; Visiting

Professor, Medical School, University of Belgrade, Serbia; present, Serbian Academy of Art and Sciences (SANU), Belgrade; komentor.

3. др Данка Радуловић, ванредни професор Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, Универзитет у Београду.
4. др Бранислава Поповић-Ћитић доцент Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, Универзитет у Београду.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име, име једног родитеља, презиме: Весна (Велимир) Дуканац

Датум и место рођења, општина, република: 31.12.1963., Краљево, Србија

Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 12.01.1996., на Медицинском факултету, Универзитета у Београду; "Крос културални аспект личности "

Научна област из које је стечено звање магистра наука: психијатрија, психотерапија

Основне студије: дипломирала је на Медицинском факултету у Београду 1989. Године.

Специјализацију из области психијатрије завршила је 1997. Године на Институту за психијатрију Клиничког центра Србије у Београду.

Постдипломске студије: магистарске студије из научног подручја Психијатрије и психотерапије завршила је на Медицинском факултету у Београду и 1996. године одбранила магистарску тезу код ментора проф др Мирка Пејовића.

Ужу специјализацију из психотерапије завршила 2010. Године на Медицинском факултету у Београду, одбранила рад уже специјализације из области психотерапије код ментора проф. Др Иване Тимотијевић.

Приказ научно стручних радова са оценом:

- 1) Бјелица В, Кстратовић Д, Кастратовић Б.Емоционални односи између партнера у алкохоличарским породицама. 28. Конгрес студената медицине и стоматологије; Тузла: 1986. *
- 2) Бјелица В, Радојковић Д.Испитивање патолошког нарцизма код јединаца и старије деце. 31. Конгрес студената медицине и стоматологије; Охрид: 1988.*
- 3) Вујић Д, Бјелица В.Наша искуства у ванболничком третману алкохоличара. Југословенски Конгрес психијатара; Нови Сад: 1989.*

- 4) Швракић Д, Радојковић Д, Бјелица В. Нормалност и психопатологија – интеграција биолошких и психолошких аспеката. Енграми 1989; 11 (1-2): 119-139.*
- 5) Вујић Д, Бјелица В. Биолошки аспекти алкохолизма дефинисањем личности алкохоличара помоћу тродимензионалног модела личности Р. Клоницера. 5. Југословенски Конгрес алкохолога; Херцег Нови: 1990.*
- 6) Марков С, Дуканац В. Психолошки проблеми рањеника у условима дугог боравка у рехабилитационим центрима. 10. Ниш: 1994.
- 7) Дуканац В. Трансцендентност као карактерна особина. 10. Југословенски Конгрес психијатара; Ниш: 1995.
- 8) Црнбарић Ц, Јашовић-Гашић М, Дуканац В, Деспотовић Н. Профил личности код пацијента са стеченим дијабетес мелитусом. 10. Југословенски Конгрес Психијатара; Ниш: 1995.
- 9) Црнбарић Ц, Јашовић-Гашић М, Дуканац В, Миљевић Ч. Тип личности код ДМ типа 2. 10. Светски Конгрес психијатар; Мадрид: 1996.
- 10) Дуканац В, Швракић Д, Пејовић М, Црнбарић Ц. Профил личности југословенских и америчких студената. 10. Светски Конгрес психијатар; Мадрид: 1996.
- 11) Дуканац В, Петрић М, Станић А. Депресивне епизоде код жена након ЦВ-и. 10. Југословенски Конгрес геронтолога; Врњачка Бања: 1998.
- 12) Петрић М, Дуканац В. Деонтолошки аспекти геронтологије. 10. Југословенски Конгрес геронтолога; Врњачка Бања: 1998.
- 13) Стојановић Ј, Дуканац В. Евин комплекс: религија и сексуално понашање. Психологија данас 1998; 2: 24-25.
- 14) Митић М, Дуканац В, Алексић О. Психосексуални развој деце у некомплетним породицима. 7. Психотерапијски семинар Института за ментално здравље; Београд: 1999.
- 15) Дуканац В, Марков С, Петровић Љ. Асертивни облици понашање код млађих адолесцената. 11 Југословенски Конгрес психијатара; Врњачка бања: 2000.
- 16) Дуканац В, Марков С. Утицај друштвених промена на идентитет адолесцената. 11 Југословенски Конгрес психијатара; Врњачка бања: 2000.
- 17) Дуканац В, Цамоња Игњатовић Т. Утицај друштвених промена на базичне карактеристике личности адолесцената. У: Ћурчић В, уредник. Унутрашња и спољашња реалност адолесцената. Београд: ИП Жарко Албуљ; 2005. п. 169-175

- 18) Дуканац В, Пиргић Б, Шербеџија М, Павић С. Наша искуства у раду са адолесцентима у диспанзеру за ментално здравље деце и омладине Нови Београд. У: Ћурчић В, уредник. Унутрашња и спољашња реалност адолесцената. Београд: ИП Жарко Албуљ; 2005.п.209-213.
- 19) Шербеџија М, Дуканац В. Родитељство, транзиција, едукативна запуштеност деце. Књига апстракта 1.Конгрес ДЕАПС-а (Друштва за дечију и адолесцентну психијатрију и сродне струке Србије) са међународним учешћем; Златибор: 2007стр.74.
- 20) Дуканац В, Цамоња Игњатовић Т. Кроскултурална компарација деце узраста од 11-13 година на ЈТСИ инвентару темперамента и карактера. Психологија 2008; 41(2):177-194.
- 21) Јаховић С, Марјановић А, Видојевић О, Дуканац В, Брадић З. Родне разлике у покушају самоубиства и самоубилачком понашању.Књига апстракта 13. Конгрес удружења психијатара Србије; Београд: 2008, стр.97.
- 22) Дуканац В, Алексић-Хил О, Стојковић Ј, Јаховић С, Марјановић А,Видојевић О, Брадић З. Асертивно понашање – изазов или потреба у адолесценцији. Књига апстракта 13. Конгрес удружења психијатара Србије; Београд: 2008, стр.117
- 23) Стојковић Ј, Јаховић С, Марјановић А, Видојевић О, Дуканац В, Брадић З. Покушај самоубиства и самоубилачког понашања адолесцената. Књига апстракта 13. Конгрес удружења психијатара Србије; Београд: 2008, стр.118.
- 24) DukanacV, Svetozarevic S,Lazetic G, LecicTosevski D. Mechanisms of defense as criteria of distinguishing adolescent psychopathology. Abstract Book,The 2nd Eastern European Psychiatric Congress, 2009, p. 78.
- 25) Дуканац В, Цамоња-Игњатовић Т, Перуничкић И. Примена упутника у процени социјалне зрелости адолесцената. Књига апстракта. 2.Конгрес ДЕАПС-а (Друштва за дечију и адолесцентну психијатрију и сродне струке Србије) са међународним учешћем; Златибор: 2010 стр.20.
- 26) Шербеџија М, Дуканац В.Дисфункционална породица и сметње у адаптацији у периоду адолесценције- приказ случаја. . 2.Конгрес ДЕАПС-а (Друштва за дечију и адолесцентну психијатрију и сродне струке Србије) са међународним учешћем; Златибор: 2010 стр.62.
- 27) Брадић З, Дуканац В, Јаховић С, Стојковић Павловић Ј, Марјановић А, Милићевић Ј. Превенција самоубиства и самоубилачког понашања младих: приручник. Београд: Институт за ментално здравље; 2010.
- 28) Дуканац В. Гранична симптоматологија у адолесценцији – интеграција психометријске опсервације и психоаналитичког разумевања. Конференција ДЕАПС-а; Ниш: 2011.

29) Дуканац В, Цамоња Игњатовић Т, Милановић М. Конструкција и валидација упитника темперамента и карактера за адолесценте АТЦИ-80. Енграми. У штампи.

30) Дуканац В. Примарни идентификациони модели, Едипално искуство и адолесценција. У Ћорић Б. Психијатрија и психодинамика - Едип и Електра. Београд: У штампи.

(* првих пет радова потписано са Весна Бјелица, уместо Весна Дуканац, исти аутор, у питању је промена презимена).

Учествовала је на многим конгресима и научним скуповима у земљи и иностранству. Похађала је вишегодишње едукације различитих психотерапијских усмерења: стекла је звање индивидуалног психоаналитичког психотерапеута, завршила је уводни курс из групне психоанализе и у завршној је фази диплома курска групне психоанализе, завршила је теоријски део бихејвиорално когнитивне психотерапије и стекла звање тренера вештине асертивног тренинга. Вишегодишњи је члан Друштва психоаналитичких психотерапута Србије (ДППС) и актуелно генерални секретар Друштва, члан је Друштва дечије и адолесцентне психијатрије Србије (ДЕАПС) од њиховог оснивања и један од оснивача Удружења психоаналитичких психотерапута парова и породице Србије (УПППС). Последњих тринаест година бави се развојном и адолесцентном психијатријом и психопатологијом тог узраста. Последњих четири година ради у Дневној болници за адолесценте (ДБА) Института за ментално здравље. Учествовала је у пројекту „Унапређење здравља посебних група становништва“. Предмет 05 „Превенција самоубиства и насиља код младих“ Програм 1802-08 под покровитељство Министарства здравља Републике Србије. Актуелно је учесник три научно истраживачка пројекта.

Пратећи библиографију објављених радова и досадашњи историјат стручног усавршавања може се рећи да су основе преокупације код кандидаткиње везане за:

- теорије и поремећај личности;
- повезаност трансгенерацијске непсихотичне психопатологије и актуелног породичног функционисања са формирањем личности и психопатологијом;
- психопатологију, психотерапију и социотерапију адолесцентног доба.

Практично, објавила је 22 рада у зборницима са научних конгреса и конференција (19 са домаћих и 3 са међународних скупова), 4 рада у домаћим стручним часописима, 3 поглавља у књигама и коаутор је једног сгручног приручника.

III ОБРАЗЛОЖЕНИ КРИТЕРИЈУМИ И РАЗЛОЗИ НА ОСНОВУ КОЈИХ СЕ ЗАСНИВА ПОЗИТИВНА ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДОКТОРСКУ ДИСЕРТАЦИЈУ

На основу увида у биографију, стручну и научну активност кандидата мр Весне Дуканац, Комисија сматра да кандидаткиња испуњава услове по Закону о високом образовању члан 87 („Сл. Гласник РС“, бр. 78/2005, 100/2007, 97/2008 и 44/2010) и

Статута Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију, за израду докторске дисертације, с обзиром да има:

- одбраћену магистарску тезу и академски назив магистра наука,
- више научних радова од значаја за развој науке објављених у часопису од националног значаја и зборницима са рецензијом, од националног и међународног значаја,
- више радова саопштених на међународним и домаћим скуповима, штампаним у целини или изводу,
- учешће у научно истраживачким пројектима

IV ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

Име, име једног родитеља, презиме: Бранко Владимир Ћорић

Датум и место рођења, општина, република: 15.10.1947., Вуковар, Република Хрватска

проф др Бранко Ћорић доктор медицине постаје 29. фебруара 1972. године када је дипломирао на Медицинском факултету у Београду. Специјалиста неуропсихијатар постао је децембра 1977. године када је положио специјалистички испит на Медицинском факултету у Београду. Магистарски рад из области: Експериментална медицина одбранио је на Медицинском факултету у Београду и стекао звање магистра медицинских наука децембра 1990. године. Докторску дисертацију из области: Социјална психијатрија одбранио је такође на Медицинском факултету у Београду децембра 1996. и стекао звање доктора медицинских наука.

Што се тиче професионалних искустава практично је већину времена провео радећи у Институту за ментално здравље на различитим руководећим местима а последње три године ради као начелник Клинике за болести зависности Института за ментално здравље у Београду. На Универзитету је биран за доцента Метода групног социјалног рада 1998. године и радио као доцент на Факултету политичких наука, одсек за социјални рад до 2003. године. Од 2001/02. шк. године ради, прво две године као доцент а од 2003/04 као ванредни професор Социјалне психијатрије са рехабилитацијом на Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију београдског Универзитета где је и данас запослен. Реформом наставног плана и програма од 2006. године на основним студијама предаје *Социјалну психијатрију са рехабилитацијом, Интервенције у кризним стањима, Превенцију и лечење наркоманија* а на акредитованим мастер студијама реализује наставу у оквиру предмета: *Превенција и третман болести зависности*. На акредитованим докторским студијама реализује следеће предмете: *Истраживања социјалних девијација и психопатологија понашања у породици, школи и локалној заједници; Малолетничка делинквенција: превенција, васпитни рад, образовање, друштвено реаговање и извршење санкција; Казна лишења слободе: концепт, извршење и институционална заштита; Новија истраживања у кривичном праву, криминологији и психологији криминала; Интерперсонална комуникација*.

Члан је више комисија за оцену и одбрану мастер радова, магистарских теза и докторских дисертација а ментор је једне магистарске тезе и једне докторске дисертације. Члан је више комисија за избор у наставничка звања. Рецензент је књига *Психијатрија некад и сад* (2006), изд. Клиника за психијатрију КБЦ "др Драгиша Мишовић - Дедиње", Београд, ISBN 978-86-83713-44-8, 155 страна и *Од жртве до*

преживелог (2009), Јелене Влајковић, изд Албуљ Београд, ISBN 978-86-83713-53-0, 175 страна, а за три монографије из едиције Андрејевић (Стрес и квалитет живота, Олге Чоловић, ISBN 978-86-7244-751-4; Моралност у алкохоличарској породици, Ивице Младеновића, ISBN 978-86-7244-803-0 и Резилијентност породице са адолесцентом - снаге и потенцијали, Војислава Мајкића, ISBN 978-86-7244-884-9) дао је оцену научног дела.

Приказ научно стручних радова са оценом: Коаутор је једног универзитетског уџбеника (четири издања); три пута цитиран у радовима из ЦЦ листе и једном у највећем уџбенику клиничке неурофизиологије: Niedermayer, E. and Lopes da Silva, F. (1987) Baltimore-Munich; 13 радова у нашим часописима; 2 рада у зборницима са међународних скупова, 7 радова у зборницима са националног скупа; 13 извода радова у зборницима са међународног скупа; 9 извода радова у зборницима са националних скупова; 23 поглавља у књигама; уредник 13 књига од чега у 11 књига - уредник, приређивач и аутор додатног текста у едицији "Људи говоре...®" коју је покренуо са Т. Седмаком а под покровитељством Министарства науке републике Србије и аутор једне монографије. Најзначајнији радови:

1. **Ћорић, Б.** Михајловић, М., Савић, Ч., Јагодић, Д., (1981): EEG Correlates in Carotid Artery Occlusion, Journal of EEG and Clinical Neurophysiology, 52. 145-146
2. **Ћорић, Б. (2003):** Early Interventions in Psychosis, Book of abstracts, SEESNP, Thessaloniki, 17
3. **Ћорић, Б. (2004):** The Need/Value Structures in Transference/Countertransference Dynamics, in: European Identity and Psychotherapy, European Association of Psychotherapy (EAP), Belgrade, Book of Abstracts, 17
4. **Ћорић, Б. (2007):** The Leader (Therapist) in Large Group Therapy of Psychotic Patients, 15th World Congress of Dynamic Psychiatry, St. Petersburg, 129, 130
5. **Ћорић, Б. (2008):** The Modalities in Communication between patients, carers, family members and psychiatric staff, in book of abstracts, Psychiatry for the Person and Social Transition, WPA (zone 9), Belgrade, 12

Радови др сц Бранка Ћорића, ванредног професора Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију, Универзитета у Београду могу се сврстати у неколико основних категорија или области, пре свега социјалне психијатрије, а напосе психотерапије, комуникологије и социјалне педагогије. Разумевање савремених поремећаја у развоју структура личности и следствене патологије је посебно значајна област коју аутор обрађује у бројним радовима и поглављима. Поред тога, коморбидитетна веза: психопатски поремећаји - болести зависности, од нарочитог је интереса у истраживањима аутора током последње деценије рада. Резултат таквих истраживања је користан спој добијених података са практичним активностима, што је од посебног интереса у формирању и образовању стручњака - социјалних педагога с обзиром да медицински модел није у стању да решава проблеме ресоцијализације у оквиру окружења односно социјалне заједнице. Управо, ради се о споју истраживачких активности са непосредном праксом у којој је аутор присутан последње скоро четири деценије.

На основу изнетог, и увида у стручне, научне и педагошке активности др Бранка Ћорића, Комисија сматра да он испуњава све услове прописане Законом о високом образовању и Статутом Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију, за ментора кандидаткињи мр сци мед Весни Дуканац, за израду докторске дисертације под називом: " Повезаност социопатолошких појава и психопатологије адолесцената са структуром личности родитеља и породичним функционисањем ".

V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ

Назив теме одговара и у потпуности представља садржај и предмет истраживања.

Научна област и предмет истраживања

Научна област којој припада докторска дисертација одређена је предметом рада. С обзиром да су предмет ове дисертације анлаза породица адолесцената склоних развоју социопатолошких појава и психопатологије научна област је Социјална психијатрија, ужа научна област Адолсцентна психологија и третман поремећаја понашања. Прецизније посматрано, предмет рада је а) дефинисање повезаности личности родитеља са личношћу адолесцената склоних развоју социопатолошких појава и психопатологије, б) дефинисање повезаности породичног функционисања описаних адолесцената са развојем њихових социопатолошких појава и психопатологије. Током прикупљања података основа оријентација су тестови личности и упитник породичног функционисања: TCI (Temperament and Character Inventory) верзија за одрасле и новоформирана верзија за адолесцентни узраст и упитник за процену породичног функционисања FACES IV(Family Adaptation and Cohesion Scales). TCI тест личности је један од често примењиваних тестова личности задњих деценија у истраживачким пројектима код нас и у свету. Дефинисан је као седмодимензионални модел личности који обухвата универзалне индивидуалне разлике, од стране професора Клонингера и срадника. Описује структуру и развој личности као комплексан систем интерактивних домета темперамента и карактера прецизно дефинишући 4 димензије темперамента и 3 димензије карактера. У складу са новим сазнањима у области епигенетике који поремећаје личности дефинишу као маладаптивни синдроми који представљају неуспех интегративних функција личности, проузрокован биогенетском диспозицијом или/и утицајима патолошке средине, TCI се показао као најприступачнији и најпримењивији за одржавање присуства/одсуства и профила поремећаја личности. А након формирања верзија за дечији (JTCI) и адолесцентни узраст (ATCI), оствари је могућност трансгенерацијске дијагностике и трансгенерацијског праћења развоја маладаптације и психопатологије. FACES IV упитник породичног функционисања је најпримењивији упитник у истраживањима породичне функционалности. Садржи осам скала помоћу којих се анализира кохезивност, флексибилност, комуникативност и задовољство породицом. Сви поменути тестови и упитници су у форми самопроцењивања, што олакшава процес истраживања.

Актуелност проблематике

Савремена психијатрија последњих неколико деценија обраћа већу стручну пажњу на адолесценцију и поремећаје карактеристичне за овај период. С друге стране, болести зависности, као један вид социопатолошких појава добијају квалитет епидемије. Развојем компјутерске индустрије, компјутерске игрице и бављење интернет садржајима заузимају све већи део дневних активности у животу многих адолесцената, дајући им квалитет нехемијске зависности. Упркос бројним истраживањима и даље се мало зна о повезаности личности родитеља и породичног функционисања с једне стране са описаним социопатолошким појавама и структурисаном психопатологијом адолесцената, с друге стране.

Изабрана основна литература

Предложена литература указује да кандидаткиња познаје проблематику, што не изненађује, с обзиром да се годинама бави теоријама личности, развојном проблематиком и адолесцентном психијатријом. Попис литературе сасвим одсликава савремени тренутак у истраживању повезаности личности родитеља и породичног функционисања са адолесцентним развојем, социопатолошким појавама (хемијске злоупотребе и нехемијске зависност) и структурисања адолесцентне психопатологије. Од Клонингерове теорије личности и Олсонове теорије породичног функционисања који служе као окоснице истраживања преко светски признатих аутора адолесцентног и породичног развоја, Ериксона и Моргана, домаћих аутора развојне и адолесцентне психологије Тадић и Кондић, до признатих аутора болести зависности Yang, Park, Букелића, Хинић и аутора социопатолошких појава Муњиза. Можемо слободно рећи да се увидом у попис референци јасно препознаје могућност предложеног истраживања о очекиваним разликама личности адолесцената, њихових родитеља и породичног функционисања код три јасно дефинисане испитиване групе адолесцената.

Циљ истраживања

Циљ истраживања дефинисан је на следећи начин: 1) Утврдити разлике у структури личности родитеља и породичног функционисања између три јасно дефинисане студијске групе адолесцената: са симптомима хемијске злоупотребе, са симптомима нехемијске зависности и симптомима поремећаја понашања и емоција, као и разлике ових група са контролним. 2) Утврдити разлике у структури личности адолесцената између три јасно дефинисане студијске групе: са симптомима хемијске злоупотребе, са симптомима нехемијске зависности и симптомима поремећаја понашања и емоција, као и разлике ових група са контролним. 3) Утврдити да ли постоји веза између личности родитеља и породичног функционисања са испољавањем дефинисаних социопатолошких појава и структурисаном психопатологијом. Општи циљ истраживања је да одговори на питање може ли се предвидети развој социопатолошких појава и психопатологије код одређених адолесцената на основу њихове личности, личности њихових родитеља и породичног функционисања породица из којих проблематични адолесценти потичу.

План рада (кроз задатке истраживања)

План овог истраживања се огледа у задацима који су неопходни да истраживање одговори на питања повезаности дефинисаних параметара. С' тим у вези, постављени су следећи задаци:

1. испитивање личности адолесцената три јасно дефинисане студијске групе адолесцената: са симптомима хемијске злоупотребе, са симптомима нехемијске зависности и симптомима поремећаја понашања и емоција;
2. утврђивање разлика у структури личности ове три јасно дефинисане студијске групе;
3. испитивање структуре личности родитеља и породичног функционисања три јасно дефинисане студијске групе адолесцената;
4. утврђивање разлике у структури личности родитеља и породичном функционисању три јасно дефинисане студијске групе адолесцената;
5. утврђивање повезаности између личности родитеља и породичног функционисања са

испољавањем дефинисаних социопатолошких појава: хемијска злоупотреба и нехемијска зависност и структурисаном психопатологијом адолесцената: поремећај понашања и емоција.

Фазе истраживања и оријентациони садржај докторске дисертације

Истраживање ће бити организовано кроз неколико фаза:

1. маркирање адолесцента са проблемом хемијске злоупотребе, нехемијске зависности и поремећаја понашања и емоција, испитивање њихових карактеристика дефинисаних циљевима истраживања (демографске карактеристике, анксиозност, депресивност и личност);
2. успостављање контакта са родитељима адолесцената три јасно дефинисане студијске групе, укључивање у тестовно испитавање и утврђивање карактеристика њихових личности и породичног функционисања;
3. дефинисање контролних група паралелне демографским подацима студијских група адолесцената и испитивање њихових карактеристика дефинисаних циљевима истраживања (демографске карактеристике, анксиозност, депресивност и личност).
Обрада добијених података СПСС компјутерским статистичким системом према јасно дефинисаним варијаблама истраживања: контролним варијаблама (пол, социоекономски статус, брачно стање родитеља, породична анамнеза (анксиозно депресивни поремећаји у породици, болести зависности у породици - пре свега код родитеља, елементи или проблеми антисоцијалног понашања код родитеља); зависним варијаблама (хемијска злоупотреба, нехемијска зависност, поремећај понашања и емоција) и независним варијаблама (димензије личности родитеља, димензије личности адолесцената и породично функционисање);
4. презентација резултата;
5. дискусија – компарација података добијених у литературним наводима;
6. закључци.

Очекивани резултати

Вреди очекивати да ће предвиђени модел анализе података, квалитет и поузданост тих података дати вредне резултате о личностима адолесцената склоних социопатолошким појавама и структурисању дубље психопатологије, али и о личностима њихових родитеља и њиховом целокупном породичном функционисању. Такође, можемо очекивати разумевање повезаности недовољно доброг породичног функционисања и структурисања социјалне и психопатологије адолесцената. Ово разумевање, дало би могућност очекивања и неког вида прогнозирања ризичне склоности адолесцената. Све то би, наравно, имало велики значај у осмишљавању превентивних активности.

Место, методе и узорак истраживања

Истраживање ће бити спроведено на адолесцентима старости између 15 и 18 година:

- 1) Први подузорак: 30 адолесцената старости између 15 и 18 година, са проблемима хемијске злоупотребе –Установе терцијарне здравствене заштите.
- 2) Други подузорак: 30 адолесцената старости између 15 и 18 година, са проблемима нехемијске зависности – Установе терцијарне здравствене заштите.

3) Трећи подузорак: 30 адолесцената старости између 15 и 18 година, са проблемима мешовитог пормећаја понашања и емоција – Установе примарне и терцијарне здравствене заштите.

4) Четврти подузорак: 90 адолесцената старости од 15 до 18 године, здраве популације (неке од београдских гимназија и средњих стручних школа).

Критеријуми укључивања били би следећи:

- дијагностиковани проблеми злоупотребе супстанци,
- јасно дефинисани проблеми нехемијске зависности и
- дијагностикован мешовит поремећај понашања и емоција у студијским групама,
- спремност пацијената и њихових родитеља да се потпише пристанак за учешће у истраживању.

Критеријуми искључивања били би следећи:

- актуелна или претходна психотична епизода,
- ментални поремећаји као резултат повреде мозга или друге органске болести
- ментална ретардација у студијским групама
- испитаници у студијским групама чији родитељи нису доступни испитивању
- актуелна или претходна појава испитиване проблематике (злоупотреба супстанци, нехемијска зависност и мешовит пормећај понашања и емоција) код испитаника контролне групе.

Током истраживања биће коришћени самопопуњавајући упитници.

1. Упитник личности за одрасле (Temperament and Character Inventory) – TCI. Упитник се састоји од 240 питања са петостепеном формом одговора.

2. Упитник личности за адолесценте (Adolescent Temperament and Character Inventory)- АТЦИ. Упитник се састоји од 80 питања са петостепеном формом одговора.

3. Упитник за процену породичног функционисања FACES IV(Family Adaptation and Cohesion Scales) - FACES IV. Упитник се састоји од 62 питања са петостепеном формом одговора.

4. Опште демографске карактеристике биће испитане упитником који је сачињен за потребе истраживања и укључиће питања о : полу, старости, реду рођења, образовању, образовању родитеља, запослењу родитеља, брачном стању родитеља, условима становања, материјалном стању, породичној анамнези.

5. Тест анксиозности за адолесценте и родитеље - (Beck Depression Inventory) – BDI (21): Скала има 21 питање са четири могућности за одговор степенован од 0 до 4. Једноставан је за попуњавање.

6. Тест депресивности за адолесценте и родитеље – (Beck Anxiety Inventory) – BAI (21): Збир свих одговора представља интезитет симптома опште анксиозности. Инструмент поседује добре психометријске карактеристике.

7. Формулар информисаног пристанка.

Сви подаци биће обрађени SPSS компјутерским статистичким системом.

VI ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ КАНДИДАТА И ТЕМЕ

Адолесценција је развојни период брзих физичких, психолошких, социокултуролошких и когнитивних промена, које адолесценти треба да савладају за кратко време, а истовремено успоставе свој идентитет и аутономију. Адолесцентни период увек представља велики изазов, како за адолесценте који кроз њега пролазе, тако и за родитеље и њихово заједништво.

Личности родитеља и породична структура јесу примарно и најважније окружење које оставља базични утицај на развој детета, касније адолесцента. Уколико је оно довољно добро, психолошки развој адолесцента се одвија у позитивном смеру. Уколико није довољно добро остварују се услови за дефинисање социопатолошких појава и структурисање психопатологије адолесцената. Предмет овог истраживања су: дефинисање карактеристика тог не довољно доброг окружења и његове повезаности са развојем личности адолесцената пријемчивих за социопатолошке појаве и структурисање психопатологије.

Повезаност социопатолошких појава и структурисане психопатологије је значајна и често представља велики проблем у диференцијалној дијагностици због честих међусобних преклапања.

Болести зависности како хемијске тако и нехемијске, као један вид социопатолошких појава, добијају квалитет епидемије. Обрасци коришћења психоактивних супстанци (алкохола и дроге) који доводе до оштећења телесног или менталног здравља, одређени су као злоупотреба психоактивних супстанци. Развојем компјутерске индустрије, компјутерске игрице и остали интернет садржаји заузимају све већи део дневних активности у животу многих адолесцената, дајући им квалитет нехемијске зависности.

Упркос бројним истраживањима и даље се мало зна о повезаности личности родитеља и породичног функционисања са описаним социопатолошким појавама и структурисаном психопатологијом адолесцената.

Добијени резултати имали би значај на научном и на клиничком нивоу, али и на општем друштвеном нивоу. Из њих може произаћи: израда смерница за правовремено препознавање и лечење описаних социопатолошких појава и адолесцентне психопатологије, како за адолесценте, тако и за њихове родитеље, али и дефинисање ширег превентивног рада у друштвеној заједници.

Експериментални нацрт дисертације који нам је кандидаткиња понудила уз јасно дефинисан предмет рада, хипотезе, теоријски концепт личности адолесцената, личности родитеља и породичног функционисања и одабрани инструмент за њихово испитивање, те предвиђени модел анализе података, уверавају нас да ће ово истраживање довести до значајних научних резултата који ће представљати корак напред у разумевању значаја личности родитеља и породичног функционисања на развој социопатолошких појава и психопатологије адолесцената, као и могућност превентивног рада.

На основу увида у биографију, стручну и научну активност мр сци Весне Дуканац, Комисија сматра да кандидаткиња испуњава услове по Закону о високом образовању и Статуту факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију за израду докторске дисертације, с обзиром да има:

- одбраћену магистарску тезу и академски назив магистра наука,
- више научних радова од значаја за развој науке објављених у часописима националног значаја са рецензијом,
- неколико радова саопштених на међународним и домаћим скуповима штампаних у целини или као изводи
- учешће у научним и истраживачким пројектима

ПРЕДЛОГ

На основу свега изнетог Комисија има част да предложи да се овај реферат о научној заснованости и оцени истраживања предложене теме докторске дисертације достави на сагласност Универзитету у Београду.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

1. проф др Бранко Ћорић, ментор
2. проф др Драган Швракић, коментор
3. проф др Данка Радуловић
4. доц.др Бранислава Поповић-Ћитић

Београд, 4. Јануар 2012.